וגנו אפרקיד והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו ועייל טייעא תותי ברכיה כי רכיב

גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקי

חדא קרנא דתכלתא דחד מינייהו ולא הוה

מסתגי לן אמר לי דלמא שקלת מידי מינייהו

אהדריה דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו

לא מסתגי ליה אזלי אהדרתיה והדר מסתגי

לן כי אתאי לקמיה דרבגן אמרו לי כל אבא

חמרא וכל בר בר חנה סיכסא למאי הלכתא

עבדת הכי למידע אי כבית שמאי אי כבית הלל איבעי לך למימני חומין ולמימני

חוליות א"ל תא אחוי לך (י) הר סיני אזלי

חזאי דהדרא ליה עקרבא וקיימא כי חמרי

חוורתי שמעתי בת קול שאומרת אוי לי

שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי ¢מפר לי כי

אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא

כל בר בר חנה סיכסא היה לך לומר מופר

לד (0 והוא סבר דלמא שבועתא דמבול

הוא ורבנן א"כ אוי לי למה א"ל יתא אחוי

לך בלועי דקרח חזאי תרי ביזעי והוו קא

מפקי קומרא שקלי גבבא דעמרא ואמשינה

במיא ודעציתה בראשה דרומחא ועייליה

התם וכי אפיק הוה איחרך איחרוכי אמר

לי אצית מאי שמעת ושמעית דהוו אמרין

משָה ותורתו אמת והן בדאין אמר לי כל

תלתין יומי מהדר להו גיהנם להכא כבשר

בקלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן

. בדאין אמר לי תא אחוי לך היכא דנשקי

ארעא ורקיעא אהדדי © שקלתא לסילתאי

אתנחתא בכוותא דרקיעא אדמצלינא בעיתיה

ולא אשכחיתה אמינא ליה איכא גנבי הכא

אמר לי האי גלגלא דרקיעא הוא דהדר נמר

עד למחר יי הכא ומשכחת לה רבי יוחנן

משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא

וחזינן ההוא כוורא דאפקיה לרישיה מימא

ודמיין עייניה כתרי סיהרי ונפוץ מיא מתרתי

ימיה כתרי מברי דסורא רב ספרא (ס

משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא

וחזינן ההוא כוורא דאפקיה לרישיה מימא

והוה ליה קרני וחקיק עליהי אנא בריה קלה

שבים והוינא תלת מאה פרסי ואזילנא

לפומא דלויתן אמר רב אשי ההוא עיזא

דימא הוא דבחישא ואית לה קרני רבי

יוחנן משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן

בספינתא וחזינן ההיא קרטליתא דהוו קא

מקבעי בה אבנים מובות ומרגליות והדרי

לה מיני דכוורי דמקרי כרשא נחית

(מ) גם' אחר לך טורא דסיני אולי: (ג) שם מופר לך מופר לך והוא סגר: (ג) שם ארעא ורקיע׳ אהדדי אזלי וחזאי דעביד כרי כרי שקלתא לסילתאי: בו בו עד למחר כי בי שת עד למחר כי השתא הכח: (ה) שם מחרתי ומיה. נ"ב ק"ח מחרתי ומיה. נ"ב ק"ח מחרתי וו מיה. ועייל טייעא וכו׳ ועייל גברא להזכיר ולא היה לו (ו) :זטייעא הס"ד: זה ליעא הסק"ר. (ח) ד"ה שקלי חדא קרנא: (ח) ד"ה כל אבא וכו' היינו ר' אבא בר בר חנה. נ"ב עי' חוס' פ"ק דסנסדרין דף ה' ד"ה רבה: (ע) ד"ה והוא רבה וכו' דמבול קאמר דכתיב: (י) ד"ה היכא דנשקי. נ"ב לשון מהרש"ל ולא אוכל לידע איד הגיע על אותו מהום חיך הגיע על חותו מקום גובה שהיה קרוב לשמים הלא מהלך מ״ק הוא וגם איך לא נשרף מהבלא כרי ול״ע עכ״ל ונראה לתרץ ע״פ דאימא דא״י גבוה מכל ארצות וא״כ הפשר לומר אף דמשמים לארך מהלך ח"ק מ"מ אפשר לומר דא"י גבוה יומר מן קלה כמה מאות שנים בהליכות הגובה ומא"י לשמים אפשר שאינו גבוה רק מאה שנה או יותר כפי הליכות רבה וההר עמד בא"י מקום של רבה והיה יכול ליל להגיע לאומו

רבינו גרשום

ווהשאר חסרן:

פסקי. נקיט: חדא קרנא דתכלתא. מן טלית שלהם שהיו שוכבין בהם: כל אבא חמרא. כלומר לרבה אבא חמרא. כלומר דרבוי היו קורין אבא וחמור. כעין שקורין לרבינא אבינא: סיכתא. שוטה: למאי הלכתא. פסקת ליה אי למיחזי אי הלכה כבית (דף מא ע"ב) דת"ר כמה חוטין הוא נותן בית . שמאי אומרים ארבע וב״ה אומרים שלש. אמר רב הונא ארבע 6) בתוך שלש ומשולשת ארבע ור' יהודה אומר שלש בתוך שלש ומשולשת שלש אמר רב ביסושת שלש אמר רב פפא הלכתא ד' בתוך ג' ומשולשת ד' וכו'. למה [לך] למיעבד הכי איבעי לך למימני חוטין וחליות כו*'*: אוי לי שנשבעתי. מן הגלות מי מפר: והוא. רבה בר בר חנה סבר דלמא שבועתא דמבול קאמר ומש״ה לא הפר דשמא רוצה להחריב העולם במבול. ורבנן אמרי ליה א"כ אוי לי לא היה ליה א"כ אוי לי לא היה אמר אלא משום דבכל צרתם לו צר: איחרוך. הנהו גבבי דעמרא אע"ג דאמשינהו במיא משום דגיהנם מתהפך לשם: תא לך היכא דנשקי ואחוי ארעא ורקיעא. לאו משום ארעא ורקיעא. לאו משום דמיחזו ליה סוף העולם ממש משום דמהלך ת״ק שנה הוי העולם אלא מקום הראה לו במדבר ששם נושקיז ומגלגל גלגל ששם נושקין ומגלגל לגגל ונושקין השמים והארץ יחד ולא מיחזו ליה ממש סוף העולם כי אם ממקום הגלגל שמקיף לשם: לסילתאי. וסובב סל שלי: כתרי מברי דסורא. ב' נהרות: דאית בהו. שחופרת בהן מים:

קרטליתא. קופסא: נחית ה) לפנינו שם הגירסא ארבע בתוך ארבע ומשולשת ארבע כ"ח בנדה (דף יד. ושם ד"ה אפרקיד) א ובברכות (דף יג:) פניו למטה דאם כן לא היה יכול טייעא לרכוב תותי ברכיהים: בידו ולא היה נוגע בו בברכיה. וליכא לפרושי דגובה הברכים כשיעור פסקי חדא קרנא דתבדתא. משמע הכא שיש ניצית למתים ויש לדחות שהיו נכנסין מחיים בקבר כדאמר במדרש שכל ערב תשעה

באב היו הולכין כשהן חיים לתוך

קבריהם והיה בת קול יוצאת ואומרת

הבדלו החיים מן המתים אבל יש

להביא ראיה מפרק התכלת (מנחות

דף מא.) דאמר שמואל כלי קופסא

חייבין בלילית ומודה שמוחל בזקן כשעשחן לכבודו פירוש לתכריכים וההיא שעתא ודאי רמינן להוב וכן יש במדרש למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת לילית לומר לך שהמתים חייבים בלילית וקשה דאמרינן בפרק מי שמתו (ברכות דף ית.) רבי חייא ורבי יונתן הוו קא שקלי ואזלי בבית הקברות הוה שדיא תכילתיה דרבי יונתן אקיברא א"ל רבי חייא דלי כנפך שלא יאמרו למחר באין אנלנו ועכשיו מחרפין אותנו ואי יש למתים לילית מאי מחרפין אותנו דקאמר וי"ל דאע"ג דיש להן לילית מ"מ מחרפין אותם שמראין עלמן שהן חייבים ^ג והמתים פטורים כדאמר (שבת דף ל.) כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המלוח™ אבל קשה על המנהג שנוהגים להסיר לילית מטליתות של מתים ואר"ת ששמע מזקני לוטי"ר לפי שנינית עדות הוא שקיים כל התורה דלילית עולה ת"ר וח' חוטין וה' קשרים הרי תרי"ג ועכשיו שחין חשובין כל כך הרי הוא כאילו מעיד עדות שקר ה וה״נ דרשינן במדרש ועשו להם לילית לדורותם לדור תם ואור"י דבימיהם היו כולן מקיימין מלות לילית לפי שהי׳ לכולן טליתות של ד׳ כנפות ולכך היו עושין להן אף במותן הבל עתה שאין לכולן בחייהן אין לעשות במותן אפי' מי שהיה לו בחייו שלא לבייש את מי שאין לו וכענין זה מלינו בפרק בתרא דנדה (דף עא.) ברחשונה היו מטבילין כלים ע"ג נשים נדות מתות התחילו חיות מתביישות כו׳ ח ועוד דאנו סומכין על מסכת שמחות (פי"ב) דאמרינן אבא שאול בן בטנית לוה את בניו קברוהו תחת מרגלותיו של אבא והטילו תכלת מאפיליוני ש פירוש מטליתו ויש לגרום התירו מדקאמר מאפיליוני ורבינו חיים כהן לדק פירש דאנן קיימא לן כרבי יוחנן דאמר (נדה דף סא:) מלות בטילות לעתיד לבא וההיא דמנחות איירי אליבא דשמואל דאמר אין בטילות ולכך לריך שיהא לו לינית דעתידין לדיקים שיעמדו בלבושיהם ואם

שיאכלני" היום: עיוא דימא. שכל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן יסירו לו הלילית במוחו נמלא שלעתיד יעמוד בלא לילית' והמדרש החולדה בשחיטת חולין (דף קס.): **דבחישא.** חופרת בים בקרניה - נמי אתי כשמואל וההיא דלקמן יצתה בת קול ואמרה דביתהו דרבי חנינא בן דוסא עתידה למישדא בה תכלת ללדיקים לעתיד לבא אתיא נמי כשמואל ועוד אומר ר״י דהכי פירושו

בר

בר דההיא שעתא ודאי רמינן להו היינו שמשימין בו לילית ומסלקים אותו מיד להודיע שקיים מלות לילית לפי שהבגד חדש ולא הושם בו ליצית מעולם לריך להשים בו וכן נוהגים בארץ אשכנו להשים ציצית בטלית של מת שיהא ניכר שקיים מצות ציצית ומיד מסירין ש: וניבה לינ שנשבעתי מי מיפר לי. ומימה לאמאי אין הקדוש ברוך הוא מיפר בעלמו דהא מסקינן במסכת חגיגה (דף י.) דנדרים יש להן הפרה מדכתיב אשר נשבעתי באפי ודרשינן באפי נשבעתי וחוזרני אלמא שהוא מיפר בעלמו ואההיא קשה

דהיאך מיפר לעצמו והאמרינן בפרק אלו נדרים (נדרים דף פאי) לא יחל דברו מיכן לחכם שאין מיפר לעצמו והא דאמר בפרק ארבעה נדרים (שם דף כג.) גבי ההוא קלרא דשרא לנפשיה לא שרא לנפשיה ממש אלא כלומר אשכח פיתחא לנפשיה אבל רבנן שרו ליה:

וגנו אפרקיד. שהיו שוכבין בפנים להובות כשתויי יין: אפרקיד. רגבר אפרקיד. מכאן אר"ת דאפרקיד פניו למעלה ולא כמו שפירש פניו למעלה. שיפינ"ש בלע"ז: ועייל טייעא חוחי בירכיה כו'. כלומר ראיתי טייעא שהיה מהלך תחת ברכי המת רוכב על הגמל ורומחו

שיכול טייעא ללכת תחת ברכי המת ורומחו בידו ולא היה נוגע בו דאי שיעורא קאמר ולא ממש חזא מעשה הכי הו"ל למימר ועייל פרשא תותי בירכיה כו' אי נמי ועייל גברא (ו): שקלי (ו) קרנא. כנף הטלית להביאו לפני חכמים ללמוד ממנו דין נינית אי כב"ש אי כב"ה כדלקמן: ולא הוה מסתגי לן. בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין לילך: כל אבא חמרא. רבה בר בר חנה היינו רבי אבא בר (ח) חנה. וכמו כן רבינא כמו רב אבינא: המרא. כלומר שוטה כחמור: סיכסא. שוטה כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף ק:) עבדקן סיכסן: למחי הלכתח. פסקת ליה משום דבעית למיחזי אי הלכה כב"ש דפליגי במסכת מנחות (דף מא:) דת"ר כמה חוטין הוא נותן ב"ש אומרים ארבעה ובית הלל אומרים שלשה וכמה מהא משולשת כו': איבעי לך למימני הוטין וחוליות. מקמי דתיהדריה ותיתי ותימא לן: חוליות. שלשה חוטין גדיל קרי חוליא במסכת מנחות [לט.]: שנשבעתי. מן הגלות כדכתיב קראי טובא בנביאים: והוא. רבה בר בר חנה סבר דלמא שבועתא דמבול (ש) דכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו' (ישעיה נד) אותה שבועה היה רוצה להפר ויחריב את העולם במבול ולפיכך לא רצה להפר: ורבנן. דקרו ליה סיכסא אמרי א"כ לא הוה ליה למימר אוי לי אלא משום דבכל צרתם לו לר [ישעיה סג]: ביועי. בקעים דכתיב ותבקע ס הארץ אשר וגו' (במדבר טו): קוטרא. עשן: שקל גבבא דעמרא. לקח גיות למר ושראה במים: איחרך **איחרוכי.** הנהו גבבי אע"פ ששרוייו במים: חלית. הסכת ושמע: שמעית דהאמרי. שהרי ירדו חיים שאולה (: ב כל תלחין יומין. כל ראש חדש: כבשר שמהפכין אותו כדי בקלחת. שתתבשל: (י) היכה דנשקי הרעה ורקיעא. מקום גבוה היה שם שנושקין יחד זה לוה ולאו היינו סוף העולם דהא מהלך חמש מאות שנים הוי וא"י אמלעיתו של עולם היא כדכתיב (יחוקאל לח) יושבי על טבור הארץ והיינו מקומו של רבה בר בר חנה: סילסאי. סל לחם שלי: דהדר. חוזר כדאמרינן בפסחים (דף פד:) גלגל חוזר ומולות קבועים: אוסייה. נחיריו. ל"א מתרתי זימיה מיא והיינו נמי נחירי: מברי דסורא. נהרות שבסורה: בריה קלה. מבריות הטנים שבים: לפומיה דלויהן.

לבקש אחר מזונותיה: קרעליתא. ארגז: דשמיה כרשא. כך שמו:

ועי׳ מוס׳ בכורות לו. ד״ה ל) [עי מוט בטרות טוד ה' ס מפיריון, ב) סנהדריו קי., ג) צ"ל שקל טייעא. יעב"ך, ד) צ"ל עלייהו. רש"ש, ד) צ"ל האדמה, ו) ובמדבר טון, ו) בס"ח: שיחכילנו, ח) ווע"ע מוס' פסחים קח. ד"ה פרקד(], ט) [וע"ע מוס' ברכות יח. ד"ה למחר ותוס'

לעזי רש"י

פסחים מ: ובע"ז סה: ובנדה סא: ד"ה אבל],

שיפינ״ש [שובינ״ש]. שוכב על גבו.

מוסף רש"י

בלועי דקרח, מקום בדועי דקרח. מקום שנתפלעו לשם עלת קרח (טוהדרין קי.). בזעא. נקב שממנו ילא עשן (שם). ואמשינה במיא. שרה אותה צמים, לשון משי ידיה מוחות אמר לי. ההוא טייעא (שם קר:). ואמרי הכי משה (שם קר:). ואמרי הכי משה אמת כרי. שנקה כמה פעמים וראה שכל ל' יום עשן יולא משם ושומע שאומרין משה ותורתו אמת כו' (שם).

מוסף תוספות

א. עיי״ש מה דמפרש בלשון א. עני"ש תה דמפרם בנחן לפרקיד. ב. כשלובשין אותו למת, מטילין ביה ציצית דאי לא רמינא דמי כליעוג, כלומר איפטר ליה ממצוות. רש"י מנחות שם. ג. שאנו מראים עצמנו ג. שאנו מהאים עצמנו בפניהם מקיימי מצות. תוק' נדס פ6: T. ואינו דומה מצווה ועושה למי שאינו מצווה ועושה. תוק' פסחים מ: ה. וזה לא נהירא דגם חיים עתה למה לוכשים וויים עומו למוז לומוז לובשים הלא לא קיימו כל התורה כולו. שס. 1. [דאל״כ] לעג גדול היה שדומה כמו שהיו אומרים הואיל ומת אין צריך עוד ציצית. מוס׳ אין צריך עוד ציציח. מוקי מנחות ק6: 1. [ד]יתביישו החיים, [ו]אם ישימו ציצית לכולן הוא יותר לעג לרש שבחייו לא קיים ובמותו יקיים. שס. ח. שאפי׳ שבוריי לא ק ב קיים. עס. ח. שאפיי במיתתן הם משונין מכל אדם. רע"י נדס על. 0. ואע"פ שהגמי חולק ט. ואל פי שהגם יוהלק עליו, יש דברים שאנו מניחין הגמ' שלנו ואנו עושין כספרים החיצונים יכו׳. תוס׳ ברכות ית. י.